

2639.

KAZIMIERZ M. OSIŃSKI

**O medalu wystawy przemyskiej
z roku 1904
i o herbie miasta Przemyśla**

(Odbitka z krakowskich „Wiadomości
numizmatyczno - archeologicznych“ za
miesiąc maj (Nr. 5) 1909 r.)

KRAKÓW
CZCIONKAMI DRUKARNI »CZASU«
1909

WYDAWNICTWO Nr. 1.
TOWARZYSTWA PRZYJACIÓŁ NAUK
W PRZEMYSŁU.

Nr inwent. 2639.

737 + 92

WYDAWCA
KRAKÓW
1918
WYDAWCA
TOWARZYSTWA PRACOWNIKÓW
KRAKÓW

NAKŁADEM AUTORA

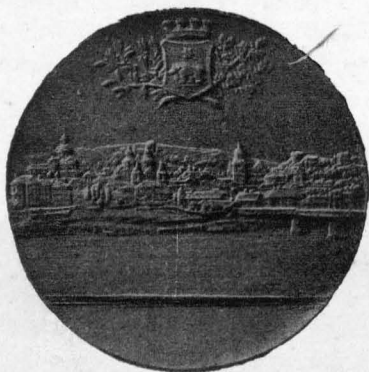

A roku 1904 odbyła się w Przemyśle przeglądowa wystawa wyrobów krajowych. Komitet wystawowy, którego Prezesem był Dr Leonard Tarnawski, ówczesny poseł na Sejm krajowy, rozdał osobom i firmom biorącym udział w wystawie szereg nagród w postaci medalu srebrnego (49) i brązowego (33). Medali rozdano w srebrze 49 sztuk, w brązie 33 sztuk. Medal ten wykonała firma Lauer w Norymberdze.

Na głównej stronie medalu przedstawiono panoramę miasta, rozciągającego się wzdłuż brzegu rzeki Sanu.

U szczytu tej strony medalu znajduje się herb miejski, t. j. kroczący na czterech łapach niedźwiedź, zaś nad nim gwiazda sześciopromienna. Musimy nadmienić, iż wspomniana gwiazda nie była zawsze motywem pieczęci miasta. Miasto posiadało dwie pieczęcie: urzędu radzieckiego z niedźwiedziem i krzyżem graniastym u góry — oraz urzędu sądowego wójtowsko-ławniczego z niedźwiedziem i gwiazdą sześciopromienną u góry. W drugiej połowie XVII. w. motyw krzyża zastąpiono gwiazdą w pieczęci radzieckiej i odtąd po dzisiaj pieczęć miasta zostaje niezmienną, a zwłaszcza od roku

1789. Dla lepszego przedstawienia tej sprawy cytuję słowa Leopolda Hausera z jego *Monografii miasta Przemyśla* (r. 1883), a mianowicie: „Herb miasta Przemyśla przedstawiał pierwotnie: niedźwiedzia kroczącego w lewą stronę z krzyżem graniastym u góry; taki bowiem herb widzimy na najstarszej pieczęci miejskiej, wiszącej przy dokumencie z dnia 6 października r. 1625, mocą którego burmistrz i rajcy miasta Przemyśla zatwierdzają statut cechu połączonych rzemiosł: złotniczego, malarskiego i konwisarskiego. Pieczęć ta, wyciśnięta w wosku, nosi napis: *Sigillum attenticum (sic) civitatis de Premissel (sic)*. Kształt liter wnosić każe, że tłok do pieczęci tej został sporządzony przy końcu XIV. wieku, prawdopodobnie zaraz po nadaniu miastu prawa magdeburskiego przez Władysława Jagiełłę w r. 1389. Takiej pieczęci używał przemyski urząd radziecki jeszcze do połowy XVII. wieku. Nieco odmiennej pieczęci używał przemyski sąd wójtowski-ławniczy w XVI. wieku. Pieczęć sądu bowiem przedstawia niedźwiedzia zwróconego w lewą stronę, z podniesioną lewą łapą przednią aż do pyska, a u góry widzimy (nie krzyż graniasty, lecz) sześciopromienną gwiazdę, a napis w około: *Sigillum scabinorum civitatis Premisliensis*. W drugiej połowie wieku XVII. spostrzegamy herb miasta na pieczęciach urzędu radzieckiego o tyle zmieniony, że przedstawia on: niedźwiedzia kroczącego w lewą stronę, z gwiazdą sześciopromienną u góry i takiego herbu używa Przemyśl po dzień dzisiej-

MEDAL Z WYSTAWY PRZEMYSKIEJ W 1904 ROKU.

Ze zbiorów Muzeum Narodowego w Krakowie.

PIECZĘĆ MIASTA PRZEMYŚLA Z XIV. WIEKU.

szy. Pierwotne pochodzenie tego herbu nie jest znane, w żadnym bowiem z dawnych przywilejów nie znajdujemy o nim wzmianki; dopiero przywilej cesarza Józefa II. dany w Wiedniu 30 maja 1789 r., pozwalając miastu na używanie herbu, opisuje takowy dokładnie i podaje nawet kolorowany rysunek takowego.

Ustęp piąty dyplomu Józefa II. z roku 1789, odnoszący się do używania herbu przez miasto, brzmi następująco: „Pozwalamy temu królewskiemu miastu używać herbu własnego, a mianowicie tarczy niemieckiej, tak zwanej kartuszonej, z wyciętą złotą obwódką, pokrytej złotą koroną królewską; wewnątrz tarczy mieścić się będzie niedźwiedź w kolorze naturalnym, ponad którym wznosić się ma złota gwiazda sześciopromienna, jako to w tym naszym królewskim dyplomie kolorami przedstawiono. Pozwalamy życzliwie niniejszem, naszemu królewskiemu miastu Przemyślowi używać spokojnie i bez żadnych przeszkód lub zaprzeczeń powyżej opisanego herbu po wieczne czasy, na pomnikach, w imieniu gminy miejskiej wznoszonych budynkach, pieczęciach i t. d., a mianowicie co się tyczy pieczęci, we wszystkich w imieniu tego miasta wygotować się mających dokumentach, z następującym tu także uwidocznionym napisem w około: *Sigillum Liberae et Regiae Civitatis Premisliensis.*

Na najstarszej pieczęci jest również nad niedźwiedziem krzyżyk, a także i na pieczęci miejskiej z roku 1571. Na niektórych pieczęciach zbiorów

naszych z lat 1583 i 1556 motyw krzyżyka pominięto, uważając go widać za szczegół zbyticzny. Jedna z pieczęci wykazuje tę jeszcze odmianę, że przy niedźwiedziu dodano zarośle imitujące las.

Na rewersie (odwrotnej stronie) medalu znajduje się napis okolony wieńcem z liści laurowych tej treści: WYSTAWA | PRZEMYSŁOWA | W PRZEMYSŁU | 1904. Średnica wynosi 5 ctm., grubość 2·5 mm.

Widok Przemyśla przedstawiony jest na medalu z roku 1880, do czego służyło zdjęcie fotograficzne p. Hennera fotografa w Przemyśle. Powyższe sfragistyczne szczegóły, zwłaszcza historyczne, podajemy w nadziei, iż zainteresują koło uczonych w Przemyśle, gdzie coraz żywszy budzi się ruch na polu pracy naukowej w niedawno powstałym Towarzystwie Przyjaciół Nauk.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

H